

Asia: VN/33337/2021

Hallituksen esitys laiksi huumausainelain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

3 § Määritelmät

Huonosti valmisteltu lakiehdotus on syytä vetää takaisin

Ehdotan, että lakiehdotus vedetään takaisin ja se otetaan laajan työryhmän valmisteluun. Lakiehdotus ei ole hampun osalta ratkaisemassa yhtään olemassaolevaa eikä tulevaakaan todellista huumausaineongelmaa. Sen sijaan se on asettamassa vastoin huumausainelain tarkoitusta myös ei-päihdyttävät hampputuotteet – joita ei voi käyttää huumausaineena – huumausainekategoriaan, ja tekisi mahdottomaksi myös CBD-tuotteiden tuottamisen ja niiden tuotekehityksen Suomessa. Tämä rajoittaisi perusteettomasti hamppualan yrittäjien elinkeinovapautta, ja käytännössä tiputtaisi suomalaiset hamppualan yrittäjät kokonaan pois maailmanlaajuisilta kymmenien miljardien eurojen arvoisilta ja alati kasvavilta CBD-markkinoilta. Kotimainen CBD-hampun tuotanto varsinkin vientiin voisi pelastaa suomalaisen maaseudun ja maatalouden pitkään jatkuneesta taloudellisesta ahdingostaan, mutta tämä lakiehdotus sellaisenaan voimaan tullessaan tekisi sen mahdottomaksi.

Toisaalta jo voimassa oleva lainsäädäntö kieltää hampun kasvattamisen huumausainetarkoitukseen, eikä ole mitään kriminaali- tai huumausainepoliittista taikka muutakaan syytä, miksi myös ei-päihdyttävien hamppukasvien ja hampputuotteiden tuotanto tulisi kieltää vastoin huumausainelain tarkoitusta ja vastoin rikosoikeudellisen kriminalisoinnin yleisiä sisällöllisiä vaatimuksia.

Ehdotus lakiehdotusluonnoksen muuttamiseksi

Joka tapauksessa, mikäli lakiehdotusta ei vedetä takaisin ja oteta laajempaan jatkovalmisteluun, ehdotan jäljempänä esitetyin perustein, että lakiehdotuksen 5 §:n d-kohtaa muutetaan vastaamaan YK:n suosituksen mukaista määritelmää huumehampusta siten, että siinä tarkoitetaan huumausaineilla ”hamppukasveja tai sen osia, jotka sisältävät enemmän delta-9-

tetrahydrokannabinolia ja kannabinolia kuin kannabidiolia (huumehamppu); hampukasveja tai niiden osia, jotka sisältävät vähemmän delta-9-tetrahydrokannabinolia ja kannabinolia kuin kannabidiolia, ei pidetä huumausaineena (ei-päihdyttävä hamppu).”

Lisäksi ehdotan lakitekstin selkeyden vuoksi, että lakiehdotuksen 7 a §:n 2 momenttiin lisätään kohta 4, jonka mukaan mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske ”ei-päihdyttävien hampulajikkeiden viljelyä kotitarpeisiin tai muita puutarhaviljelytarkoituksia varten”.

Hampun kasvattaminen huumausainekäyttöön säilyisi näiden muutosten jälkeenkin lainvastaisena, ja ehdotetut muutokset olisivat linjassa YK:n huumausaineyleissopimusten kanssa, samalla kuitenkin mahdollistaen esimerkiksi CBD-tuotteiden tuottamisen ja tuotekehittelyn ja suomalaisten hampualan yrittäjien toiminnan jatkumisen ja edelleen kehittämisen kotimaan ja maailmanmarkkinoiden kysyntään vastaamista varten. Kotimainen CBD-hampun tuotanto varsinkin vientiin voisi pelastaa suomalaisen maaseudun ja maatalouden pitkään jatkuneesta taloudellisesta ahdingostaan.

Uusi huumausainelakiehdotus irtoaa YK:n huumausaineyleissopimuksen kehyksistä

Suomen huumausainelakia ollaan kiristämässä paljon kireämmälle kuin mihin YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimus Suomea velvoittaa. Jatkossa koko hampukasvi, lajikkeesta ja THC-pitoisuudesta riippumatta, määriteltäisiin huumausaineeksi, sillä käytännössä kaikki hampukasvin osat sisältävät vähintäänkin häviäviä, laboratoriomittauksilla havaittavia määriä THC-yhdistettä. Kotipuutarhassa oleva Finola-öljyhampulajikkeen siementuotantoa varten kasvatettu yksilökin voitaisiin tällöin tulkita huumausaineeksi. Idea on mieletön ja jättää täysin huomiotta nykytilanteen, jossa useissa valtioissa ympäri maailmaa kehitetään alhaisen THC-pitoisuuden ei-päihdyttäviä, lääkinnällisesti arvokkaita lajikkeita. CBD-tuotteiden ja CBD-pitoisten hampulajikkeiden ja siementen kysyntä ja niiden markkinat kasvavat alati. Ei ole yhtä hampua, vaan monta eri käyttötärpeisiin jalostettua lajiketta. Lakiehdotus niputtaisi ei-päihdyttävät hamput vastoin lain tarkoitusta huumausainekategoriaan ja tekisi mahdolliseksi sekä CBD-tuotteiden tuottamisen että niiden tuotekehityksenkin Suomessa. Suomi tiputettaisiin lainsäädännön keinoin käynnissä olevasta miljardien eurojen arvoisesta CBD-buumista.

CBD-yhdiste tulisi poistaa reseptilääkkeistä ja saattaa luontaistuotemarkkinoille

Yksi asia erottaa Suomea useimmista maista. Meillä CBD-yhdiste on luokiteltu, täysin perusteetta ja olemassa olevan tutkimustiedon vastaisesti, reseptilääkkeeksi; monissa muissa maissa CBD-tuotteita myydään terveyskauppojen luontaistuoteosastoilla. Maailman terveysjärjestö WHO on todennut, ettei CBD-yhdiste ole päihdyttävä eikä addiktioita aiheuttava, eikä myöskään ole havaittu sellaisia sivuvaikutuksia, että rajaus apteekkitavaraksi olisi perusteltu.

Huumausainelaki maatalouden sääntelijänä?

Yksi esimerkki lakiehdotuksen vakavista ongelmista on se, kuinka lakiehdotus puuttuisi hampun peltoviljelyn asemaan. Lakiluonnos kieltäisi viljelijöiltä oman siemenen käytön, eli esimerkiksi hamppuöljyn tuottaja joutuisi ostamaan kalliit kylvösiemenet joka vuosi, vaikka hänellä olisi omaakin siementä. On vaikea nähdä, kuinka tällä säännöksellä estettäisiin huumausaineongelmia. Sen sijaan sillä synnytetään taloudellisia ongelmia viljelijöille, ja myös geneettisiä ongelmia viljeltäville kasveille. Kieltämällä oman kylvösiemenen käyttö estetään siemenpopulaation luontainen adaptaatio oman alueen viljelyolosuhteisiin. Juuri oman siemenen viljelyn suosiminen olisi nyt oikea liike, kun etsitään, kehitetään ja sopeutetaan hamppulajikkeita Suomen eri alueille.

Lakiehdotus ei täytä kaikilta osin yleisiä kriminalisoinnin sisällöllisiä vaatimuksia

YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimus sallii hampulle kaksi teollista viljelytarkoitusta – kasvatuksen kuiduksi tai siemeneksi – mutta lisäksi kasvatuksen puutarhaviljelytarkoituksia varten, englanniksi ”for horticultural purposes”. Hamppu on ihmiskunnan vanhimpia – ellei jopa vanhin – viljelykasvi, ja sitä on kautta aikain viljelty myös kotitarpeiksi ympäri maailman. Perinteisten hampun tuottajamaiden vaatimuksesta sopimukseen kirjoitettiin edellä mainittu säännös turvaamaan oikeutta kasvattaa hamppua puutarha- ja kotitarvemittakaavassa.

Sanatarkka englanninkielinen selitys termille ”horticulture” on: ”The art and science of growing plants.” Britannica-internetsanakirja määrittelee sanan tarkoittavan ”the branch of plant agriculture dealing with garden crops, generally fruits, vegetables, and ornamental plants”, eli kasvien viljelyn osa-alue, joka käsittelee puutarhakasvien tuotantoa, yleensä hedelmien, vihannesten ja koristekasvien. Cambridge Dictionary-sanakirja määrittelee sanan tarkoittavan ”the study or activity of growing garden plants”, eli puutarhakasvien kasvattaminen tai sen tutkiminen.

Lakiehdotuksessa todetaan aiheesta näin: ”Vuoden 1961 huumausaineyleissopimusta ei sen 28 artiklan 2 kohdan mukaan sovelleta kannabiskasvin viljelyyn yksinomaan puutarhaviljelytarkoituksia varten. Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa ei kuitenkaan määritellä puutarhaviljelyä eikä vaadita, että se olisi sallittava. On epäselvää, miten puutarhaviljely määriteltäisiin riittävän tarkkarajaisesti. Esityksessä ei näin ollen ehdoteta erillistä puutarhaviljelyn kategoriaa, joten kaikkea hampun kasvatusta koskisivat ehdotetun 7 a §:n mukaiset vaatimukset.”

Yleissopimuksen asettaman kiellon ulkopuolelle jätetty puutarhaviljely, ml. kotitarveviljely, tutkimusviljely, ylläpito viljely, koristekasvatus ja monet muut käyttömuodot, oltaisiin siis nyt kieltämässä lailla. Ainoa lakiehdotuksessa esitetty perustelu tälle on se, että olisi epäselvää, miten puutarhaviljely voitaisiin määritellä riittävän tarkkarajaisesti. Tämä johtaisi mm. siihen, että

kotipuutarhassa ei saisi kasvattaa enää edes Finola-öljysiemenlajikkeen hampunsiementä ruoaksi tai öljyksi kotitarpeisiin, sillä Finolakin sisältää pieniä, mutta mittalaitteilla havaittavia määriä THC-yhdistettä.

Asiassa on syytä huomioida yleiset rikosoikeudelliset kriminalisointiperiaatteet (oikeushyvien suojelun periaate, hyöty-haitta-vertailun periaate ja ultima ratio-periaate) ja kriminalisoinnin sisällölliset vaatimukset: ehdotetun kriminalisoinnin sallittavuutta on arvioitava samalla tavoin kuin perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä (Jussi Tapani et. al, Rikosoikeuden yleinen osa : vastuuoppi (2019), s. 80). Pelkkä tarkkarajaisen määritelmän antamisen haastavuus puutarhaviljelysanalle ei ole riittävä eikä hyväksyttävä peruste kriminalisoida ei-päihdyttävien hampulajikkeiden kasvattaminen. Toisaalta jo voimassa oleva lainsäädäntö kieltää hampun kasvattamisen huumausainetarkoitukseen, eli vallitsevaa oikeustilaa voidaan siltä osin pitää tyydyttävänä. Toisaalta ei ole mitään kriminaali- tai huumausainepoliittista tai muutakaan syytä, miksi myös ei-päihdyttävien hampulajikkeiden kasvattaminen puutarhaviljelytarkoituksia varten tulisi kieltää lailla. Joka tapauksessa tämä rajoittaisi perusteettomasti ja suhteettomasti hampun alan yrittäjien elinkeinovapautta ilman hyväksyttävää, painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa syytä. Lisäksi se rajoittaisi jokaisen oikeutta kasvattaa itselleen esimerkiksi Finola-öljysiemenhampun kotitarpeisiin ilman hyväksyttävää, painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa syytä.

Käytännössä kaikki hampukasvin osat sisältävät vähintäänkin häviäviä määriä THC-yhdistettä. Nyt lakiehdotuksessa oltaisiin kuitenkin säätämässä kaikki mikroskooppisiakin määriä THC-yhdistettä sisältävät hampukasvit ja sen osat huumausaineeksi. Tämä ei ole huumausainelain tarkoituksen eikä yleisten rikosoikeudellisten kriminalisointiperiaatteiden mukaista, sillä ei-päihdyttäviä hampukasveja ja sen osia, joissa on vain häviävän pieni määrä THC-yhdistettä, ei voi käyttää huumausaineena, eivätkä ne siten vaaranna mitään suojeltavia oikeushyviä. Toisaalta hyöty-haittavertailussa ei-päihdyttävien hampukasvien säätäminen laittomiksi huumausaineiksi olisi hyvin haitallista mm. hampun alan yrittäjille, eikä sillä saavutettaisi mitään hyötyä yhteiskunnallisesti. Ultima ratio-periaatteen mukaan kriminalisointia tulisi käyttää vasta viimekätisenä keinona, ja sisäisen ultima ratio-periaatteen nojalla lainvalmistelussa on arvioitava paitsi oikeusjärjestelmän sisältämät muut keinot myös se, kattavatko rikoslakiin jo sisältyvät rikossäännökset olennaisilta osin kriminalisoitavaksi suunnitellun menettelyn (Tapani 2019, s. 104). Koska hampun kasvattaminen huumausainekäyttöön on jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla rangaistavaa, eikä asiassa ole esitetty perusteluja sille, miksi nykyinen sääntely olisi esimerkiksi poliisin näkemyksen mukaan jollain tavoin vajavaista tai muutoin ongelmallista hampun suhteen, ultima ratio-periaatteen nojalla tällainen tarpeeton lisärangaistavuuden säätäminen ei olisi hyväksyttävää.

Lisäksi asiassa on syytä huomioida YK:n suositus kannabiksen ja kannabistuotteiden tunnistamiseksi ja analysoimiseksi vuodelta 2009 (Recommended Methods for the Identification and Analysis of Cannabis and Cannabis Products, saatavilla: https://www.unodc.org/documents/scientific/ST-NAR-40-Ebook_1.pdf). Suosituksen kohdassa 3.7 (s. 12) todetaan, että teollisessa ei-huumehampussa CBD:n ja THC:n suhdeluku on suurempi kuin yksi, eli CBD:tä on hampussa ainemäärällisesti enemmän kuin THC:tä, eli $CBD / THC > 1$. Lisäksi suosituksen kohdassa 3.15 (s. 20) määritellään huumehampun ja kuituhampun ero siten, että huumehampussa on enemmän THC:tä ja sen hapettumistuotetta kannabinolia (CBN) kuin kannabidiolia, eli suhdeluku $(THC + CBN) / CBD > 1$.

Kuituhampussa taas tämä suhdeluku on pienempi kuin yksi, eli $(\text{THC} + \text{CBN}) / \text{CBD} < 1$, eli siinä on suhteessa vähemmän THC:tä kuin CBD:tä.

Edellä esitettyä YK:n ohjeistuksessa määriteltyä erottelua huume- ja ”ei-huume”-hampun välillä on tiedettävästi käytetty suomalaisessa rikosoikeuskäytännössä jo vuosia hamppuun liittyvissä huumausainerikosoikeudenkäynneissä. Olennaista on siis ymmärtää, että huumehampusta tekee huumausaineen vain ja ainoastaan sen korkea THC-pitoisuus, ja erityisesti THC-pitoisuuden suuri osuus suhteessa CBD-pitoisuuteen. Määritelmän mukaisia ei-päihdyttäviä hampputuotteita ei voi käyttää huumausaineena, eivätkä ne siten lähtökohtaisesti kuulu huumausainelainsäädännön piiriin. Toisaalta jo tämänhetkisen lainsäädännön mukaan hampun kasvattaminen huumausainekäyttöön on kriminalisoitu, ja mikäli joku kasvattaisi ei-päihdyttävää hamppua selvästi tarkoituksenaan esimerkiksi kemiallisesti eristää siitä huumaavia määriä THC-yhdistettä, tämä voitaisiin jo tämänhetkisen lain mukaan ottaa huomioon rikosprosessissa huumausainerikokseen syyllisyyttä tukevana seikkana.

Yhteenvetoa

Mikäli lakiehdotusta ei vedetä takaisin ja oteta laajempaan jatkovalmisteluun, ehdotan edellä esitettyihin perusteluihin nojaten, että esitetyn lakiehdotuksen 5 §:n d-kohtaa muutetaan vastaamaan YK:n suosituksen mukaista määritelmää huumehampusta siten, että laissa tarkoitetaan huumausaineilla ”hamppukasveja tai sen osia, jotka sisältävät enemmän delta-9-tetrahydrokannabinolia ja kannabinolia kuin kannabidiolia (huumehamppu); hamppukasveja tai niiden osia, jotka sisältävät vähemmän delta-9-tetrahydrokannabinolia ja kannabinolia kuin kannabidiolia, ei pidetä huumausaineena (ei-päihdyttävä hamppu).”

Lisäksi ehdotan lakitekstin selkeyden vuoksi, että lakiehdotuksen 7 a §:n 2 momenttiin lisätään kohta 4, jonka mukaan mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske ”ei-päihdyttävien hamppulajikkeiden viljelyä kotitarpeisiin tai muita puutarhaviljelytarkoituksia varten”.

Hampun kasvattaminen huumausainekäyttöön säilyisi edelleen lainvastaisena, ja nämä ehdotetut muutokset olisivat linjassa YK:n huumausaineyleissopimusten ja suositusten kanssa, samalla kuitenkin mahdollistaen esimerkiksi CBD-tuotteiden tuottamisen ja tuotekehittelyn ja suomalaisten hamppualan yrittäjien toiminnan jatkumisen ja edelleen kehittämisen kotimaan ja maailmanmarkkinoiden kysyntään vastaamista varten. Kotimainen CBD-hampun tuotanto varsinkin vientiin voisi pelastaa suomalaisen maaseudun ja maatalouden pitkään jatkuneesta taloudellisesta ahdingostaan.

7 a § Hampun viljely

-

9 § Luvan myöntäminen

-

15 a § Lupa hampun kasvinjalostukseen

-

15 b § Ruokaviraston lausunto

-

15 c § Selvitys hampun kasvinjalostusta koskevaa lupaa varten

-

19 a § Hampun viljelyä koskeva ilmoitus

-

21 § Seuraamukset luvanvaraisen toiminnan rikkomuksista

-

24 a § Hamppua koskevat poikkeukset yleiskielloista

-

28 § Huumausaineen hävittäminen vaarallisena jätteenä

-

33 b § Hampun viljelyä koskevat velvollisuudet

-

36 § Tarkastusoikeus

-

38 a § Ruokaviraston ilmoitukset Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle

-

47 § Huumausainelakirikkomus

-

49 § Muutoksenhaku

-

49 a § Lupia ja ilmoituksia koskevien henkilötietojen tallentaminen

-

Voimaantulo

-

Muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

-

Tuukka Lampela
Oikeustieteiden yo